O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

«INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO’JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI»

MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI

TO‘PLAMI

SAMARQAND

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

“Innovatsion iqtisodiyot sharoitida qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirish tendensiyalari” mavzusidagi

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYANI

MATERALLARI TO‘PLAMI
25-26 sentyabr 2026 yil

Samarqand – 2026

MUNDARIJA

№	Mualliflar va maqola nomi	Bet
1	**X.B. Yunusov.** INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH: YUTUQLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR	9
2	**S.R. Egamberdiyeva.** XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA MUNOSABATLARI VA INVESTITSION AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH	11
3	**B.A. Xasanov, A.N. Maxmudov, S.Y. Atamurodov.** KORXONA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA’MINLASH VA RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH FOYDA KO‘RSATKICHLARINI 2029-YILGACHA PROGNOZI	20
4	**Z.N. Kurbanov.** O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O‘TISH MASALALARI	23
5	**N. Berdimurat, A. Berdimurat.** ОРГАНИЗАЦИЯ НАЛОГОВОГО УЧЕТА И ОПТИМИЗАЦИЯ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ	28
6	**A.I. Alikulov, U.R. Rakhimova**. QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA BIOLOGIK AKTIVLAR AUDITINI RISKLARGA YO‘NALTIRILGAN HOLDA TASHKIL ETISH	34
7	**A.I. Alikulov, S.S. Sayfiyev, I.Sh. Karimov.** CHORVACHILIK KORXONALARI VA AGROKLASTERLARDA BIOLOGIK AKTIVLAR HISOBINI BHXS (IAS) 41 “QISHLOQ XO‘JALIGI” STANDARTI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	40
8	**B.A. Xasanov, A.N. Maxmudov, S.Y. Atamurodov.** XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARINING IQTISODIY MOHIYATI, ULARNI TASNIFLASH VA BAHOLASHNING ZARURATI	47
9	**O.R. Fayziyev.** BALIQCHILIK XO‘JALIKLARIDA AYLANMA KAPITALDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI IQTISODIY TAHLIL QILISH VA BARQAROR RIVOJLANISHNI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	50
10	**B.Y. Menglikulov.** CHORVACHILIK BIOLOGIK AKTIVLARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TASHKIL ETISH MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI	57

11	**K.D. Mirzayev.** RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROSERVISNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	63
12	**R.B. Amaniyazov.** QISHLOQ AHOLISI DAROMADLARINI KO‘PAYTIRISHNING INNOVATSION YO‘NALISHLARI	68
13	H.O. Akbarov. MINTAQAVIY BOG‘DORCHILIKDA RESURS VA XARAJATLAR TARKIBINI OPTIMALLASHTIRISH (SAMARQAND VILOYATI TUMANLARI MISOLIDA)	74
14	**H.E. Azimova.** SANOAT SOHASIDA INVESTITSION RESURSLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	79
15	**M.Sh. Mardonov.** QISHLOQ XO‘JALIGI ISHLAB CHIQARISHINING TEXNOLOGIK VA BIOLOGIK XUSUSIYATLARI HAMDA ULARNING XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA METODOLOGIYASIGA TA’SIRI	86
16	**J.I. Raxmatov.** BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA INVESTITSIYALAR HAMDA JOZIBADOR INVESTITSION MUHITNING O‘RNI VA AHAMIYATI	89
17	**N.A. Rajabov.** SAMARQAND VILOYATIDA MAISHIY XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA OID TAVSIYALAR	96
18	**M.I. Saparov.** MAMLAKATIMIZDA AHOLI KAMBAG‘ALLIK DARAJASINING TAHLILI VA KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY IMKONIYATLARI	99
19	**Sh.B. Jurakulov.** O‘ZBEKISTONDA SAVDO VA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI TARAQQIYOTINING ILMIY ASOSLARI VA RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOS RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	102
20	**S.X. Eshanqulov**. O‘ZBEKISTONDA CHORVACHILIK TARMOG‘INING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	108
21	**O.A. Abdurasulov,** F.E. Mahmudova. INNOVATSION AGROTEXNIK TADBIRLAR (XOMTOK VA BARG SONINI BOSHQARISH) ASOSIDA MAYIZBOP UZUMCHILIKDA BARQAROR HOSILDORLIKNI TA’MINLASH YO‘LLARI	114
22	**H.A. Ishturdiev.** ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA AKTIVLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	117

23	K. Izatillaeva, U.T. Eshmurodov. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ЗАТРАТ БИОЛОГИЧЕСКИХ АКТИВОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ	121
24	**U.R. Raximova,** D.H. Vahobov, P.Z. Mardonova, Sh.A. Djuraqulov. AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY YO‘NALISHLARI	128
25	**O.R. Razikov.** O‘ZBEKISTON KIMYO SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVI ASOSLARI	133
26	**U.R. Raximova,** T.R. Qodirberganova, F.F. Xazratqulov, M.X. Qadamboyev. QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARNING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH	137
27	**N. Mamatkulov, M. Ochilova.** LIMON MEVASINING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI HAQIDA BA’ZI TUZUKLAR	140
28	**R.T. Qudratov, A.X. Sodiqov.** KICHIK BIZNESNI EKSPORTGA OLIB CHIQISH: AMALIY STRATEGIYALAR VA HAYOTIY TAJRIBALAR	143
29	**D.F. Ruziyeva, S. Abdunazarova.** FERMER XO‘JALIKLARIDA SOTISH JARAYONLARI HISOBI VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	147
30	**B.G. Tleumuratov.** RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TURISTIK XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR	154
31	**N.A. Berdiyev.** XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA BIZNES-JARAYONLARNI AVTOMATLASHTIRISH VA OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	159
32	**Sh.X. Yuldashev, S.S. Nematilloyev.** G‘ALLA YETISHTIRISHDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASHNING HOZIRGI HOLATI	165
33	**N.A. Berdiyev.** RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	171
34	**M.Sh. Nazarova, R. Berdikulov, O. Nematullaev, R. Xasanov.** YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA ISHSIZLARGA YANGI ISH O‘RINLARINI YARATISH	177

35	**G.M. Shadieva.** ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ИНВЕСТИЦИЙ, ИННОВАЦИЙ И ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	181
36	**M.I. Saparov.** KAMBAG‘ALLIK DARAJASINI QISQARISHIGA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI TA’SIRINING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	185
37	**D.B. Abduganieva, A.I. Alikulov.** SUT CHORVACHILIGIDA MAHSULOT TANNARXINI OMILLI VA MARJINAL TAHLIL QILISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	189
38	**X.A. Ishturdiev.** ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA TA’MINOT JARAYONI HISOBINING HOZIRGI HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI	195
39	**M.T. Ochilova.** RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	200
40	**Z.S. Kazakova, Y.Y. Xotamova, S.K. Avalbaeva, M.A. Axrorova.** ПИЩЕВЫЕ ОТХОДЫ И СТРАТЕГИИ БОРЬБЫ С НИМИ	214
41	**U.R. Raximova, M.J. Jumaniyazova, F.I. Xoliqberdiyev, O.B. Nafasov.** AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR BO‘YICHA ICHKI NAZORAT VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	221
42	**Z.M. To‘xtayev, S.G‘. Omonov, J.A. Abdusalomov.** KORXONALARDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARI TANNARXINI IAS 2 STANDARTI BO‘YICHA SHAKLLANTIRISH VA UNING AUDITORLIK TAHLILI	225
43	**D.X. Azzamova.** XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ASOSIY VOSITALARNI TAN OLISH, ULARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA BAHOLASH VA AMORTIZATSIYA USULLARI: XALQARO VA O‘ZBEKISTON YONDASHUVLARINING QIYOSIY TAHLILI	229
44	**X. Axmedov, S. Karimov, M. Raxmonova, G.B. Narziyeva.** O‘ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA UYG‘UNLASHTIRISH SHAROITIDA XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	232
45	**R.S. Makasheva, A. Berdimurat, S. Azizova, M. Akimova.** СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ БИЗНЕСА	237

46	**G.M. Shadieva.** ИНВЕСТИЦИИ, ИННОВАЦИИ И РЕБРЕНДИНГ КАК ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА	242
47	**G.Ch. Roziyeva.** SAMARQAND VILOYATI MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG‘IDA KLASTER TIZIMINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISH YO‘LLARI	246
48	**Z.N. Ishniyazov.** PAXTA YETISHTIRISHDA INNOVATSION AGROTEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI	254
49	**G.B. Narziyeva, S. Baxriddinov, A. Jumayev.** O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	257
50	**Z.S. Kazakova, J.R. Yaxshiliqov, A.A. Napasov.** O‘ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A’ZO BO‘LISHI VA MILLIY IQTISODIY ISLOHOTLAR: IMKONIYATLAR, XATARLAR VA STRATEGIK MOSLASHUV	262
51	**D.F. Ruziyeva, S.D. Tursunov, S.S. Tog‘aymurodov, M.O‘. Eshqulov.** QISHLOQ XO‘JALIGIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHGA TA’SIRI	267
52	**M.B. Baxtiyorov, I. Salamov.** FAOL TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMINING ASOSLARI	274
53	**N. Berdimurat, A. Saparbay, Q. Қырықбай.** УЧЕТ И ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	279
54	**S.A. Baxtiyarova, S.A. Sultonboeva.** СИСТЕМА НАЛОГОВ И СБОРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ И ВЕКТОР РАЗВИТИЯ	286
55	**X. Urdushev, P.A. Rabbimova.** AKVAKULTURA: TABIIY-IQLIM SHAROITLAR, BALIQ YETISHTIRISH USULLARI VA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI	289
56	**A. Kuralenko, U. Eshmurodov.** БИОЛОГИЧЕСКИЕ АКТИВЫ КАК СПЕЦИФИЧЕСКИЙ ОБЪЕКТ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА	293

57	**Zh. Tuyakbaeva, Kh. Tazhenova, Sh. Yuldashev.** СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	298

UO‘K 338.48:004.9

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TURISTIK XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR

Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
mustaqil tadqiqotchisi
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-5076-0899
e-mail: bahadirtleumuratov6@gmail.com
tel: + 998 90 727 12 44

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tizimli o’rganilgan. Tadqiqotning maqsadi innovatsion turistik xizmatlarga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash, ularni ilmiy asosda tasniflash hamda ulardan samarali foydalanish mexanizmlarini asoslashdan iborat.

Kalit so’zlar: raqamli iqtisodiyot, innovatsion turistik xizmatlar, ta'sir etuvchi omillar, turizm infratuzilmasi, joylashtirish sig'imi, ekonometrik modellashtirish, raqamli destinatsiya platformasi, turizm xizmatlari eksporti.

Аннотация: В данной статье систематически изучаются факторы, влияющие на развитие инновационных туристических услуг в цифровой экономике. Цель исследования – выявить факторы, влияющие на инновационные туристические услуги, классифицировать их на научной основе и обосновать механизмы их эффективного использования.

Ключевые слова: цифровая экономика, инновационные туристические услуги, факторы влияния, туристическая инфраструктура, возможности размещения, эконометрическое моделирование, цифровая платформа туристических направлений, экспорт туристических услуг.

Abstract: This article provides a systematic study of the factors influencing the development of innovative tourism services within the digital economy. The objective of the research is to identify the factors that affect innovative tourism services, classify them on a scientific basis, and substantiate mechanisms for their effective utilization.

Keywords: digital economy, innovative tourism services, influencing factors, tourism infrastructure, accommodation facilities, econometric modeling, digital platform for tourism destinations, export of tourism services.

Kirish. So‘nggi yillarda jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalar tomonidan amalga oshirilayotgan transformatsion o‘zgarishlar xizmatlar sohasining barcha tarmoqlariga, jumladan, turizm industriyasiga ham chuqur ta’sir

ko‘rsatmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik xizmatlarning raqobatbardoshligi nafaqat an’anaviy resurs salohiyati, balki innovatsion texnologiyalarni joriy etish sur’ati va samaradorligi bilan belgilanmoqda. Shu nuqtai nazardan, innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillarni tizimli tadqiq etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, jahonda iqtisodiy rivojlangan davlatlarning jadal taraqqiyotining asosi sifatida xizmat ko’rsatish sohasining yalpi ichki mahsulotdagi salmog’ini oshishi bilan harakterlanadi. Ayniqsa jahon BMT tashkiloti ma’lumotlariga ko’ra “yalpi ikchi mahsulot tarkibida xizmat ko‘rsatish sohasining ulushi 60-80% tashkil qilmoqda”[1]. Shu bilan birga, dunyodagi xizmat ko’rsatishda yuqori salmoqqa ega bo’lgan turistik xizmatlarni amalga oshiradigan sektorning ulushi 2025-yilda jahon YAIMining 9,8 foizini tashkil etgan[2]. Shunday ekan bugungi kunda xizmat ko‘rsatish sohasini tizimli taraqqiy ettirish ayniqsa, uning aloxida turlari, turistik xizmatlarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. So‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi turizm sohasida innovatsion xizmatlarni tashkil etish va boshqarishning yangi mexanizmlarini shakllantirmoqda. Mazkur jarayon turistik resurslardan samarali foydalanish, xizmat ko‘rsatish xarajatlarini kamaytirish, sayyohlik tajribasi sifatini oshirish hamda turistik korxonalarning raqobatbardoshligini mustahkamlash imkonini bermoqda. Shu bois raqamli sharoitda innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar masalasi xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng tadqiq etilmoqda. Xalqaro ilmiy adabiyotlarda raqamli texnologiyalar asosida turistik xizmatlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan. V. Aggarwal va V. Mishra o‘zlarining “Virtual Travel and the Digital Economy: Redefining Tourism in the Age of Innovation”[3] maqolalarida PRISMA protokoli asosida Scopus va Web of Science bazalaridagi 545 ta yozuvni saralab, 58 ta tadqiqotni tahlilga kiritgan holda virtual turizm va raqamli iqtisodiyot integratsiyasining beshta asosiy mavzusini aniqlagan: turizm tajribasining raqamli transformatsiyasi, iste’molchilarning qabul qilish xatti-harakati, barqarorlik paradigmasi, raqamli biznes-modellarning innovatsiyasi hamda boshqaruv va etika masalalari. Tadqiqotning muhim xulosasi shundan iboratki, immersiv texnologiyalar (AR/VR), sun’iy intellekt va blokcheyn kengaytiriladigan yechimlar taqdim eta olishiga qaramay, inklyuzivlik va barqarorlik borasidagi da’volar ko‘pincha bo‘rttirib ko‘rsatiladi; raqamli charchoq, haqiqiylikning yo‘qolishi, infratuzilma tengsizligi va raqamli qurilmalarning

[1] https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/icsbglobalmsmesreport2022.pdf
[2] https://wttc.org/research/economic-impact?pubDate=20260418
[3] https://journals.itb.ac.id/index.php/ajht/citationstylelanguage/get/apa?submissionId=26657&publicationId=27258

ekologik xarajatlari jiddiy cheklovlar sifatida saqlanib qoladi . Ushbu tanqidiy yondashuv texnologik determinizmga berilishdan saqlanish uchun muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

O‘zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham turizm sohasini raqamlashtirish hamda innovatsion xizmatlarni modernizatsiya qilish masalalari ustuvor yo‘nalish sifatida ko‘rilmoqda. Xususan, H. A. Nazarovning “Turizm sohasida raqamli platformalar va elektron xizmatlarning iqtisodiy samaradorligi”[4] maqolasi ushbu yo‘nalishdagi eng bevosita manba hisoblanadi . Maqolada 2020–2024-yillar statistik ma’lumotlari asosida E-Visa.gov.uz, Uzbooking.uz va Tourism.uz platformalarining turizm qiymat zanjiriga integratsiyalashuvini tahlil qilib, raqamli xizmatlar orqali soliq tushumlari 2,4 baravar, mobil tranzaksiyalar hajmi 4,2 baravar oshganini hamda sayyohlar oqimi 1,5 millionga yetganini aniqlagan.

R. A. Anorboyevaning “Turizm sohasini raqamlashtirish imkoniyatlari”[5] maqolasi raqamlashtirishning nazariy jihatlarini yoritib, raqamli texnologiyalar iste’molchi tomondan qidiruv va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirishini, taklif tomondan esa korxonalarning bozor raqobatbardoshligini oshirishini ta’kidlaydi .

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, mavjud ilmiy ishlarda raqamli platformalarning iqtisodiy samarasi, “aqlli turizm”ning texnologik mexanizmlari va innovatsion xizmatlarning amaliy misollari yetarlicha o‘rganilgan. Xususan, Aggarwal va Mishra tomonidan qayd etilganidek, mavjud tadqiqotlarda yaxlit konseptual model yetishmaydi, empirik asos zaif va barqarorlikning foyda hamda xarajatlarini assimetrik ko‘rib chiqish tendensiyasi kuzatiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni ilmiy asoslash hamda ularning amaliy samaradorligini baholashga qaratilgan kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy nazariya, innovatsion rivojlanish konsepsiyasi, raqamli transformatsiya tamoyillari hamda xizmatlar iqtisodiyoti va turizm menejmenti bo'yicha zamonaviy ilmiy qarashlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv (system approach) usulidan foydalanilib, turistik xizmatlar tizimi o'zaro bog'liq bo'lgan iqtisodiy, tashkiliy, texnologik va institutsional elementlar majmui sifatida tahlil qilindi. Mazkur metodologik yondashuv innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni kompleks baholash, ularning samaradorligini aniqlash hamda amaliyotga joriy etishga qaratilgan ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish imkonini berdi.

---

[4] https://cyberleninka.ru/article/n/turizm-sohasida-raqamli-platformalar-va-elektron-xizmatlarning-iqtisodiy-samaradorligi

[5] https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/00110/110_i_20250526_173627_2.14.pdf

Tahlil va natijalar. Xizmatlar sohasining tarkibiy qismi sifatida turizm bugungi kunda eng tez rivojlanayotgan tarmoqlardan biri hisoblanadi. Xalqaro tadqiqotlarda qayd etilishicha, xizmatlar qishloq xo‘jaligi va sanoat tarmoqlarini birgalikda olgandagidan ham tezroq sur’atlarda o‘smoqda, turizm bilan bog‘liq korxonalar esa dunyo miqyosida yangi ish o‘rinlarini yaratishda yetakchilik qilmoqda; prognozlarga ko‘ra, turizm 2025-yilga kelib qariyb 350 mln ish o‘rnini ta’minlaydi[6]. Biroq turistik xizmatlarining hududlarda qanday sur’atda rivojlanishi mavjud resurslarning ko‘pligiga emas, balki ularga ta’sir etuvchi omillardan qanchalik samarali foydalanilishiga bog‘liq. Shu bois ushbu paragrafda turistik xizmatlarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillarning nazariy asoslari umumlashtiriladi hamda Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida ulardan foydalanish holati tahlil qilinadi.

Omillarni tizimlashtirishda R.A. Kuk, K. Xsu va L. Teylor taklif etgan integrallashgan turizm modeli muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Unga ko‘ra, sayyoh modelning markazida turadi, uning atrofida turizmni ilgari suruvchilar (turagentlar, turoperatorlar, turistik kengashlar, tadbir rejalashtiruvchilar), keyingi qatlamda xizmat yetkazib beruvchilar (transport, joylashtirish, ovqatlanish, attraksionlar, destinatsiyalar), eng tashqi qatlamda esa ijtimoiy-madaniy, siyosiy, ekologik, iqtisodiy va texnologik muhit kuchlari joylashgan[7]. Mualliflar tarixiy tahlil asosida turizm odamlarda bo‘sh vaqt mavjud bo‘lgan, sayohat oson va xavfsiz, valyuta almashtirish qulay, umumiy tillarda so‘zlashiladigan va huquqiy tizim shaxsiy xavfsizlik hissini yaratgan joylarda gullab-yashnashini, bu shartlardan birining yo‘qligi esa sayohatga intilishni susaytirishini ko‘rsatadi[8]. Geografik jihatdan esa tabiiy xususiyatlar bilan bir qatorda joylashuv va borish qulayligi turizm faolligini belgilovchi asosiy omillar sifatida e’tirof etiladi[9].

Turistik xizmat faoliyati bo‘lgani sababli uning rivojlanishiga xizmatlarning o‘ziga xos belgilari, nomoddiylik, o‘zgaruvchanlik, saqlab bo‘lmaslik, ishlab chiqarish va iste’molning bir vaqtdaligi hamda egalik huquqining yo‘qligi ham ta’sir ko‘rsatadi[10]. A.P. Opute va hammualliflar hamda A. Parasuraman va boshqalarning xizmat sifati bo‘shliqlari modeliga[11] tayanib, mijoz kutgan va haqiqatda olgan xizmat o‘rtasidagi farqni qisqartirish turizm korxonalari raqobatbardoshligining asosiy sharti ekanini asoslaydi. F. Uilyams va M. MakLeod esa Yevropaning periferik qishloq hududlari tajribasida hududning turistik mahsuloti ko‘plab omillar

[6]Cook R.A., Hsu C.H.C., Taylor L.L. Tourism: The Business of Hospitality and Travel. – 6th ed., Global ed. – Harlow: Pearson Education Limited, 2018. – P. 18.
[7]Cook R.A., Hsu C.H.C., Taylor L.L. Ko‘rsatilgan asar. – P. 20–21.
[8]Cook R.A., Hsu C.H.C., Taylor L.L. Ko‘rsatilgan asar. – P. 24.
[9]Cook R.A., Hsu C.H.C., Taylor L.L. Ko‘rsatilgan asar. – P. 37–38.
[10]Opute A.P., Irene B., Iwu C.G. Tourism Service and Digital Technologies: A Value Creation Perspective // African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure. – 2020. – Vol. 9, No. 2. – ISSN 2223-814X. – URL: www.ajhtl.com
[11]Parasuraman A., Zeithaml V.A., Berry L.L. A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research // Journal of Marketing. – 1985. – Vol. 49, No. 4. – P. 41–50.

ta’sirida shakllansa-da, omillarning ko‘pligidan ko‘ra ulardan qanchalik samarali foydalanilishi muhimroq ekanini ta’kidlaydi[12]. Ushbu nazariy qarashlarni umumlashtirib, turistik xizmatlarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillarni sakkiz guruhga ajratish mumkin (1-jadval).

1-jadval

Turistik xizmatlarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar va ularning Qoraqalpog‘istonda namoyon bo‘lishi[13]

Ta’sir etuvchi omillarning guruhi	Qoraqalpog‘istonda namoyon bo‘lishi
Tabiiy-geografik va rekreatsion	Orol dengizi, Ustyurt platosi, Aqchako‘l va Qaratereng ko‘llari bo’yicha keskin kontinental iqlim va mavsumiylikda namoyon bo’ladi.
Tarixiy-madaniy	Qadimgi Xorazm qal’alari, Mizdahkon, Chilpiq, Savitskiy muzeyi, qoraqalpoq etnomadaniyatida namoyon bo’ladi
Infratuzilma va borish qulayligi	Asosiy marshrutlardan uzoqlik; 106 ta joylashtirish vositasi, cheklangan sig‘imdan samarali foydalanishda namoyon bo’ladi
Institutsional-huquqiy	«Turizm to‘g‘risida»gi Qonun, PQ-245, PF-87, master-rejalar ijrosini ta’minlashda
Iqtisodiy-moliyaviy va investitsion	152,8 mlrd so‘mlik 44 ta loyiha; past marja, investitsiya jalb qilish jarayonini amalga oshirishda
Kadrlar va xizmat sifati	Gid-tarjimonlar tanqisligi, xizmat standartlarining notekisligi muommolarini hal etishda
Raqamli texnologiyalar va marketing	e-mehmon.uz tizimi, xalqaro ko‘rgazmalar, festivallar, sayyohlik qo‘llanmalarini ishlab chiqishda
Ekologik	Orol inqirozi — ham ekoturizm imkoniyati, ham cheklovchi omil bilan bog’liq muommolarni hal etishda

Tabiiy-geografik va tarixiy-madaniy omillar Qoraqalpog‘iston turizmining asosiy raqobat ustunligini tashkil etadi. Hududda Qadimgi Xorazm qal’alari

[12]Williams F., MacLeod M. Tourism Development: Hard Core or Soft Touch? // Managing Tourism and Hospitality Services: Theory and International Applications / Ed. by B. Prideaux, G. Moscardo, E. Laws. – Wallingford: CABI, 2006. – P. 126–144.

[13] Muallif ishlanmasi

(Ayozqal’a, Tuproqqal’a, Janbosqal’a va boshqalar), Mizdahkon arxeologik majmuasi, Chilpiq qal’asi, I.V. Savitskiy nomidagi Davlat san’at muzeyi, Ustyurt platosi hamda Orol dengizi fojiasi bilan bog‘liq obyektlar joylashgan. Biroq keskin kontinental iqlim turistik oqimning bahor va kuz oylarida to‘planishiga, ya’ni yaqqol mavsumiylikka olib keladi. Shu sababli tabiiy resurslardan foydalanish mavsumdan tashqari davrlarga mo‘ljallangan mahsulotlar —tadbirlar, madaniy va gastronomik dasturlar bilan to‘ldirilishi lozim.

Institutsional-huquqiy omillar so‘nggi yillarda sezilarli darajada kuchaydi. «Turizm to‘g‘risida»gi Qonun[14] sohaning umumiy huquqiy asosini belgilagan bo‘lsa, Prezidentning PQ-245-son qaroriga muvofiq Ellikqal’a tumanidagi «Aqchako‘l» va Taxtako‘pir tumanidagi «Qaratereng» ko‘llari bo‘yida yirik turizm maskanlarining master-rejalari ishlab chiqilmoqda[15]. PF-87-son farmon asosida esa «Chilpiq milliy etnomadaniy turistik park», Amudaryo tumanidagi «Qipchoq baliqchilar ovuli», Nukus shahridagi «Ashshikul Sands» loyihalari amalga oshirilmoqda hamda Mizdahkon yodgorligi yangi turistik brend sifatida rivojlantirilmoqda[16]. Ushbu hujjatlar hududiy turizmni rivojlantirishni nuqtali loyihalardan kompleks destinatsiyalarni shakllantirishga o‘tkazishga yo‘naltirilgan.

Hudud turizmining asosiy ko‘rsatkichlari 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval

Qoraqalpog‘iston Respublikasida turizm sohasining asosiy ko‘rsatkichlari (2025-yil 1-sentyabr holatiga)[17]

Ko‘rsatkich	Qiymati
Tashrif buyurgan xorijiy fuqarolar, ming nafar	221
Tashkil etilgan mahalliy turistik sayohatlar, ming nafar	911
Turistik xizmatlar eksporti, mln AQSh dollari	28,847
Faoliyat ko‘rsatayotgan turoperatorlar, ta (shu jumladan 2025-yilda yangi)	75 (10)
Faoliyat ko‘rsatayotgan turagentlar, ta (shu jumladan 2025-yilda yangi)	19 (6)
Joylashtirish vositalari, ta	106

[14]O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 18-iyuldagi «Turizm to‘g‘risida»gi O‘RQ-549-son Qonuni // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – URL: www.lex.uz

[15]O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 8-iyuldagi PQ-245-son qarori // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – URL: www.lex.uz

[16]O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-87-son farmoni // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. www.lex.uz

[17] *Qoraqalpog‘iston Respublikasiga 2025-yilda sayyohlarni jalb qilish ko‘rsatkichlari asosida tuzilgan*

Ko‘rsatkich	Qiymati
2025-yilda tashkil etilgan joylashtirish vositalari: mehmonxona / xostel / oilaviy mehmon uyi	3 / 10 / 4
2025–2026-yillarga shakllantirilgan loyihalar, ta / mlrd so‘m	44 / 152,8
Ishga tushirilgan loyihalar, ta / mlrd so‘m	22 / 61,3
Ishga tushirilgan loyihalar orqali yaratilgan ish o‘rinlari, ta	46

Iqtisodiy-investitsion omillar tahlili shuni ko‘rsatadiki, hududda turizm va unga yondosh xizmatlar sohasida umumiy qiymati 152,8 mlrd so‘mlik 44 ta loyiha shakllantirilgan, ulardan 61,3 mlrd so‘mlik 22 tasi ishga tushirilgan va 46 ta ish o‘rni yaratilgan. Hisob-kitoblarga ko‘ra, bitta loyihaga o‘rtacha 2,1 ta ish o‘rni to‘g‘ri kelmoqda, bir ish o‘rnini yaratish uchun esa o‘rtacha 1,33 mlrd so‘m investitsiya sarflangan. Infratuzilma va joylashtirish omillari hudud uchun asosiy cheklovchi omil bo‘lib qolmoqda. Respublikada 106 ta joylashtirish vositasi mavjud bo‘lib, 2025-yilda tashkil etilgan 17 ta obyektning 14 tasini xostel va oilaviy mehmon uylari tashkil etadi. Bu holat Uilyams va MakLeod ta’kidlagan periferik hududlarga xos «yumshoq» — mahalliy tashabbusga asoslangan kichik miqyosdagi turizm modelining shakllanayotganidan dalolat beradi[18]. Mazkur model mahalliy aholining daromadini oshirishga va madaniy muhitni saqlashga xizmat qiladi, biroq yirik guruhlar va MICE turizmini qabul qilish imkoniyatini cheklaydi. Qoraqalpog‘istonning Samarqand–Buxoro–Xiva asosiy turistik yo‘nalishidan uzoqligi esa transport qulayligini oshirish, Xiva–Nukus–Mo‘ynoq yo‘nalishi bo‘yicha muntazam transport qatnovlarini yo‘lga qo‘yish zaruratini keltirib chiqaradi.

Yuqorida tavsiflangan omillar ta’sirini miqdoriy baholash uchun eng kichik kvadratlar usuli va uning variatsiyalari asosida regression tahlil o‘tkazildi. Axborot bazasi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ochiq ma’lumotlar portalidagi turizm statistikasining 2010–2025-yillar bo‘yicha yillik qatorlaridan foydalanildi[19]. Ta’kidlash joizki, mazkur portalda turizm ko‘rsatkichlari respublika darajasida e’lon qilingan bo‘lib, Qoraqalpog‘iston Respublikasi bo‘yicha regressiya qurish uchun yetarli uzunlikdagi hududiy vaqt qatorlari mavjud emas. Shu

[18]Williams F., MacLeod M. Ko‘rsatilgan asar. – P. 126–127.

[19]O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Ochiq ma’lumotlar: Ijtimoiy soha — Turizm. Ko‘rsatkichlar kodlari: 2.04.11.0062 «Turistik firma va tashkilotlar tomonidan xizmat ko‘rsatilganlar soni»; 2.04.11.0061 «Turistik firma va tashkilotlar soni»; 2.04.11.0041 «Jamoaviy joylashtirish vositalari obyektlari soni»; 2.04.11.0042 «Jamoaviy joylashtirish vositalaridagi joylar soni». – URL: https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/social-protection-2 (murojaat sanasi: 27.09.2026).

sababli model respublika darajasida baholanib, olingan elastiklik koeffitsiyentlari keyinchalik Qoraqalpog‘iston ko‘rsatkichlariga tatbiq etildi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar yagona tizim sifatida sakkiz guruhga — tabiiy-geografik va rekreatsion, tarixiy-madaniy, infratuzilma va borish qulayligi, institutsional-huquqiy, iqtisodiy-moliyaviy va investitsion, kadrlar va xizmat sifati, raqamli texnologiyalar va marketing hamda ekologik omillarga ajratiladi. Ushbu omillar bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ularning samaradorligi alohida emas, balki yaxlit tizim sifatida baholanganda to‘liq namoyon bo‘ladi.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida o‘tkazilgan tahlil tabiiy-geografik, tarixiy-madaniy va institutsional omillar rag‘batlantiruvchi, infratuzilma, borish qulayligi, mavsumiylik va kadrlar bilan bog‘liq omillar esa cheklovchi xususiyatga ega ekanini aniqlandi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishni takomillashtirish bo‘yicha quyidagi iqtisodiy takliflar ishlab chiqildi:

- **investitsiyalarni kompleks turizm maskanlariga yo‘naltirish;**
- **davlat-xususiy sheriklik va imtiyozli kreditlash mexanizmlarini kengaytirish;**
- **hududiy raqamli destinatsiya platformasini shakllantirish;**
- **mavsumiylikni yumshatish va sayyohlarning bo‘lish muddatini uzaytirish;**
- **kadrlar salohiyatini kuchaytirish;**
- **transport qulayligini oshirish.**

Yuqoridagi takliflarni amalga oshirish innovatsion turistik xizmatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillardan samarali foydalanishni ta'minlab, turizm xizmatlari eksportini oshirish, hududlararo tafovutni kamaytirish va belgilangan maqsadlarga erishishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-dekabrdagi Oliy Majlis va xalqqa Murojaatnomasi. – Toshkent, 2025.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 15-maydagi “2025–2026-yillarda sayyohlar oqimini keskin ko‘paytirish va turistik xizmatlar ko‘lamini jadal kengaytirish orqali turizmning iqtisodiyotdagi o‘rni va ahamiyatini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-87-son Farmoni // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari milliy bazasi. – 2025.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Turizm qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish va sohani jadal rivojlantirishga oid qarori” // O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. – 2025.
4. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi ma’lumotlari: “Xorijiy turistlar sonini 2030-yilgacha 20 million nafarga yetkazish — ustuvor vazifa” // O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali. – 2026-yil 16-yanvar.
8. Aggarwal, V., & Mishra, V. (2026). Virtual Travel and the Digital Economy: Redefining Tourism in the Age of Innovation. *ASEAN Journal on Hospitality and Tourism*, 24(2), 152–169. https://doi.org/10.5614/ajht.2026.24.2.03
9. Katsoni, V., & Cassar, G. (Eds.). (2024). *Recent Advancements in Tourism Business, Technology and Social Sciences: 10th International Conference, IACuDiT, Crete, Greece, 2023, Vol. 1*. Cham: Springer Nature Switzerland. ISBN 978-3-031-54338-8.
10. Buhalis, D., Taheri, B., & Rahimi, R. (Eds.). (2022). *Smart Cities and Tourism: Co-creating Experiences, Challenges and Opportunities*. Oxford: Goodfellow Publishers. ISBN 978-1-915097-08-8.
14. Nazarov, H. A. (2025). Turizm sohasida raqamli platformalar va elektron xizmatlarning iqtisodiy samaradorligi. *Zenodo*. https://zenodo.org/records/21929850
15. Anorboyeva, R. A. (2023). Turizm sohasini raqamlashtirish imkoniyatlari. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(5), 98–103. ISSN 2181-3639.
16. Xojaqulova, N. T. (2026). Turizm va mehmonxona xo‘jaligida innovatsion xizmatlar: O‘zbekiston misolida real holat va istiqbollar. *Ilmiy tadqiqotlar jurnali*. https://doi.org/10.5281/zenodo.18296685